

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

KAMENNÝ KŘÍŽ PŮVODNĚ SOUSOŠÍ KALVÁRIE V KOBYLÉ NAD VIDNÁVKOU

vypracoval :

MgA. Jakub Gajda, Ph.D.
akademický sochař a restaurátor
Studentská 1772, 708 00 Ostrava-Poruba
restaurator@jakub-gajda.com, j.gajda@seznam.cz
www.jakub-gajda.com
© 2013

1. ÚVOD

Památku se skládá z kamenného jetelového kříže s korpusem ukřižovaného Krista. Poměrně masivní korpus Krista sahá až nad spodní části k mírné trnoži, která je tvořena prostým rozšířením kolmého břevna do nepravidelného tvaru na jehož přední straně je drobná nápisová kartuš, patrně se jménem (Johanes ???). Pod křížem je profilovaná, poměrně útlá římsa, která svrchu kryje čtyřboký nástavec, v jehož přední straně je vysekáno „zrcadlo“ s vepsaným německým pětiřádkovým textem.

Následuje jednoduchá masivnější římsa, která svrchu kryje prostý podstavec, který je již značně zapuštěn v okolním terénu. Není tedy přesně známo, kde podstavec končí, ani zdali soustava architektonických prvků pokračuje, např. spodním soklem či schodišťovými stupni.

Je nutné zmínit, že původně byl nyní prostý kříž s korpusem Krista součástí sochařsky bohatší kompozice, která tvořila sousoší Kalvárie. Po stranách kříže byly osazeny sochy Panny Marie Bolestné a sv. Jana z Kalvárie, dvou postav po staletí doprovázejících toto novozákonní téma (viz. sousoší Kalvárie na dolním konci Kobylé, u hlavní cesty na Velkou Kraš). Bohužel však došlo k odstranění těchto soch, resp. k jejich poničení.

O jejich přítomnosti svědčí i jejich fragmenty. Viditelně na římse zůstaly pozůstatky obou plint soch, se středovými kovovými čepy zalitými v olovu, které vystupují z kamene (osazeny byly jak v sochách, tak v římse). Kolem památky se v trávě našly pískovcové zlomky zřejmě z oněch soch, možná se jedná o fragmenty drapérií.

Typologicky i dobově je toto dílo s velkou pravděpodobností z díly rodiny Kutzerů, kteří působili v širokém okolí v průběhu celého 19. století.

Výška kříže je cca 200 cm, podstavec je vysoký 130 cm, široký je 70 a hluboký 50 cm.

2. SOUČASNÝ STAV – CHARAKTERISTIKA POŠKOZENÍ

Povrch kříže s korpusem i všech architektonických prvků jsou pokryty velmi silně aktivním biologickým napadením, především zelenými zrněnkami, které narušují povrchovou strukturu kamenného materiálu. Znečištění mikrovegetací je celoplošné, značný vliv na jejich nárůst mají okolo stojící vzrostlé stromy a zeleň. Na místech, kde došlo k odmytí a odplavení tohoto znečištění jsou patrné jemné, do hloubky 1-2 mm vzniklé výdrolky kamene.

V povrchové struktuře kamenného materiálu jsou penetrovány prachové depozity, u těchto prvků v podstatě celoplošně, avšak s rozdílnou intenzitou usazení nečistot i s rozdílnou mírou penetrace do horniny. Pouze na velmi malém procentu povrchu je povrch bez vážnějšího znečištění, mnohde jsou nečistoty usazeny více a tvoří souvislou kompaktní vrstvu, narušenou jen degradací kamene.

Vlivem povětrnosti a stékající vody došlo k postupnému odplavování pojivové složky kamene a tím také k „opršení“ modelace a k lokálnímu postupnému znečištění detailů. Lokálně jsou mírně plasticky poškozeny římsy, nástavec i podstavec, kde na několika místech došlo k opršení a vydrolení hmoty v plochách i hranách o síle několika milimetrů.

Mezi nejvíce viditelné plastické defekty patří odlomení obou chodidel ukřižovaného Krista, k němuž došlo mechanicky.

Jak bylo v předchozí kapitole zmíněno, chybí obě sochy tvořící původně ucelenou kompozici tohoto výtvarného díla. Zmíněné fragmenty pravděpodobně z oněch soch pocházejí, avšak s jistotou toto lze tvrdit až po jejich očištění a srovnání se zbytkem díla.

3. NÁVRH PRŮBĚHU RESTAURÁTORSKÉHO PROCESU

V první řadě bude nutné vyjasnit si otázku, zdali památku prezentovat v nynější, v podstatě torzální podobě, bez obou, ikonografií Kalvárie dotvářejících soch nebo se pokusit o jejich rekonstrukci, též s pomocí malého množství nalezených původních (?) fragmentů. V tomto případě by byla nutná sochařská rekonstrukce, nejlépe podle dobových fotografií. Pro tuto variantu by bylo potřeba provést pátrání po všech existujících pramenech – především v jesenickém archivu (paní Michaela Neubauerová) a v rodinných a obecních archivech, zřejmě nejlépe u původních, odsunutých obyvatel Kobylé nebo pamětníků z řad poválečných přišedších pamatujících neponičené dílo.

Z tohoto důvodu uvádím dvě varianty cenové nabídky, které se, samozřejmě, liší cenou, vzhledem ke značné pracnosti varianty pracující se sochařskou rekonstrukcí.

Vzhledem k nejasné statické a především k faktu, že je památka zapuštěna hluboko v terénu, pod úrovní silnice, velmi frekventované, bylo by vhodné provést její transfer a restaurování provádět v ateliéru restaurátora. Vhodné by bylo též nalézt jiné, klidnější místo, třeba někde opodál, na které by byla památka, na nový betonový základ, po restaurování osazena. Toto místo by mělo být dále od silnice, čímž by se do budoucna eliminovalo riziko poničení.

Jednotlivé etapy pracovního postupu jsou řazeny podle vzájemné návaznosti a logiky restaurátorského procesu. Restaurátorský proces bude probíhat na místě. Z charakteru a rozsahu poškození památky je v průběhu restaurátorského procesu nutné provést:

3.1. TRANSFER

Památka bude po jednotlivých částech uvázána do hydraulických lan a postupně bude demontována. Poté proběhne její transfer do ateliéru restaurátora, kde bude probíhat následující restaurování.*

3.2. ETAPA ČIŠTĚNÍ

Cílem bude co nejšetrnější očištění povrchu památky od rušivých nečistot, avšak za předpokladu, že nedojde k poškození povrchu. Práce budou probíhat ve čtyřech fázích:

- 1) Bude provedena eliminace nepříznivých vlivů mikrovegetace na povrchu kamene (na plastice i arch. částech - mechy, zelené zrněnky), a to mokrou cestou za pomoci měkkých kartáčů i speciálních prostředků pro čištění biologického napadení (Akemi antigrün, Porosan).
- 2) V místech silnějšího znečištění prachovými depozity a černými krustami (např. v hloubkách modelace) budou lokálně použity naměkčovací zábaly, tato místa budou poté mechanicky čištěna měkkými kartáči, za stálého oplachování tekoucí vodou.
- 3) Znečištěná místa, na něž nebyly účinné předchozí metody, budou čištěna metodou mikropískování pomocí velmi šetrných abraziv – jemně mletých bílých korundů. Bude se jednat především o místa v hloubkách modelace.
- 4) Beze zbytku bude provedeno odsekání a odstranění všech druhotných nevyhovujících doplňků provedených ze světlé malty (nevyhovují esteticky ani svým složením).

Tato metoda byla autorem nabídky již na několika významných památkách aplikována, pod dohledem pracovníků Národního památkového ústavu (Panna Marie Imaculata z Moravského Berouna, alianční znak z budovy žerotínského zámku – vlastivědného muzea v Novém Jičíně, sloup Panny Marie na náměstí v Novém Jičíně, sloup Panny Marie na Masarykově náměstí v Moravské Ostravě, bůh Mars ze sbírek Slezského muzea v Opavě, více na www.jakub-gajda.com).

3.3. ETAPA NEUTRALIZACE POVRCHU

Na kříži bude proveden odsolovací zábal, jenž by měl zmírnit koncentraci migrujících solí u povrchu materiálu (památka je v těsné blízkosti silnice) a tím i zabránit nárůstu černých krust. Bude proveden v místech, kde dochází k vysrážení solí u povrchu nebo v místech, kde dochází k tvorbě rezavých skvrn. Tato místa budou důsledně oplachována aerosolem destilované vody (atomizovanou vodou), čímž dojde k postupnému odmývání zasolených partií. Závěrem bude provedena neutralizace kyselého prostředí materiálu napouštěním povrchu slabým roztokem vápenné vody.

3.4. ETAPA KONSOLIDACE KAMENNÉHO MATERIÁLU

Proběhne po důsledném (ale šetrném) očištění kamene, po jeho řádném vyschnutí, za dodržení všech technologických postupů nutných k úspěšné konsolidaci (teplota, vlhkost apod.).

- 1) Bude provedeno opakované napuštění kamene prostředkem na bázi organokřemičitanů (na bázi esterů kyseliny křemičité), který zpevní jeho strukturu a zamezí jejímu rozpadu, trhliny a praskliny v materiálu budou injektovány pomocí zahuštěných organokřemičitých zpevňovačů s rozptýlenými minerálními plnivy (křemičitá moučka) nebo pomocí zahuštěné akrylové pryskyřice.
- 2) Ve druhé fázi bude pro zajištění trhlín v materiálu a pro napouštění a zpevnění lokálně více narušených partií kamene použito minerálními plnivy zahuštěné akrylátové pryskyřice v organických rozpouštědlech (křemičitá moučka obarvená anorganickými pigmenty). Touto směsí budou vyplněny veškeré trhliny.

3.5. ETAPA DOPLNĚNÍ CHYBĚJÍCÍCH ČÁSTÍ

Bude provedeno doplnění chybějících částí, a to jak na kříži, tak i na architektonických prvcích. Umělý kamenný materiál bude nanášen přímo, v případě větších plastických defektů, či míst exponovaných, bude před doplněním instalována pomocná armatura provedena z nerezové oceli.

Doplnění většího odlomeného fragmentu chodidel bude řešeno domodelováním v sochařské hlíně, zaformováním a následným provedením výdusku z umělého kamenného materiálu, který bude po řádném vyžrání hmoty osazen k originálu pomocí nerezového čepu.

Doplnění bude prováděno v umělém kamenném materiálu respektujícím strukturu, složení a barevnost originálu kamene. Umělý kamenný materiál bude v plné hmotě probarven anorganickými, na světle stálými pigmenty. Nanesené doplňky budou poté povrchově opracovány do požadovaného tvaru a struktury.

3.6. ETAPA SOCHAŘSKÉ REKONSTRUKCE

Jediná etapa, kterou se obě varianty liší. Předpokládaná sochařská rekonstrukce bude nutná nejlépe podle dobových fotografií. Pro tuto variantu by bylo potřeba provést pátrání po všech existujících pramenech – především v jesenickém archivu (paní Michaela Neubauerová) a v rodinných a obecních archivech, zřejmě nejlépe u původních, odsunutých obyvatel Kobylé nebo pamětníků z řad poválečných přišedších pamatujících neponičené dílo.

Pakliže by byly nalezeny relevantní prameny, podle nichž by bylo možné sochařskou rekonstrukci provést, byly by obě chybějící sochy vymodelovány ze sochařské hlíny. Poté budou zaformovány do kombinované formy (lukoprénový plášť, sádrový kadlub) do nějž by byly provedeny výdusky obou soch z umělého kamenného materiálu. Ty by

byla po vytažení z forem povrchově opracovány. Byla by ještě možnost zhotovit obě sochy dle sádrového pracovního odlitku z přírodního kamene, tato varianta je však dražší, v cenové nabídce proto navrhuji variantu počítající s výdusky v umělém kamenném materiálu.

Pakliže by ze strany investora byl zájem o provedení chybějících soch z přírodního kamene, bude možné tuto položku spočítat a dodat do celkového rozpočtu.

3.7. ETAPA BAREVNÉHO SJEDNOCENÍ

Nejprve budou barevně sjednocena místa doplněná umělým kamenným materiálem, následně pak místa, jež by rušila estetické vnímání díla.

Barevná retuš bude mít průběh lazurní retuše, tedy postupného zjemňování daných míst velmi subtilní barevnou vrstvou, ne tedy přímým překrytím.

Součástí etapy bude též zvýraznění písma, jež proběhne po konzultaci s investorem.

3.8. ZÁVĚREČNÁ POVRCHOVÁ ÚPRAVA

Celý povrch všech částí bude opatřen několika ochrannými nátěry hydrofobizačního prostředku na bázi organokřemičitanů (povrch kamene bude opakovaně napouštěn až do úplného nasycení povrchové vrstvy kamene), které zabrání bezprostřednímu působení vody na povrch památky a jejímu pronikání dovnitř. Vzhledem k umístění památky v exteriéru by bylo vhodné použití hydrokrému na bázi silikátové emulze, nestékavé, na celý povrch stejnoměrně působící.

3.9. ZHOTOVENÍ NOVÉHO ZÁKLADU

Podle rozměru půdorysu spodní řady schodišťových stupňů bude proveden základ pod památku z kvalitního odolného betonu do nezámrzné hloubky 100 cm. Na takto zhotovený základ budou osazeny jednotlivé části památky.

3.10. TRANSFER A OSAZENÍ

Tato etapa proběhne až po dokončení restaurátorského procesu. Všechny části památky budou převezeny zpět na původní místo, kde proběhne jejich osazení na nový základ. Na základ bude nejprve osazena podesta, pak bude následovat (po vytvrdnutí) osazování dalších částí, které budou mezi sebou (tam kde tomu tak bylo) spojeny nerezovými čepy (včetně horní sochy).

3.11. RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA A FOTODOKUMENTACE

Bude vyhotovena ve dvou exemplářích (1x do archivu NPÚ, 1x investorovi), kde budou zdokumentovány (písemně i fotograficky) všechny etapy restaurátorského procesu, použité metody a materiály.

* Autor tohoto záměru má uzavřenu pojistku Pojištění odpovědnosti podnikatelů u České pojišťovny a.s. zahrnující odpovědnost za škodu na věcech převzatých (včetně např. vandalismu, poškození či živelní pohromy apod.)

Ateliér restaurátora je chráněn před případným vniknutím či narušením elektronickým zabezpečovacím systémem a kovovými mřížemi

4. FINANČNÍ ROZVAHA-VARIANTA A (bez soch. rekonstrukce)

4.1. transfer	16.000,- Kč
(práce, doprava, režie)	
4.2. etapa čištění	29.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.3. etapa neutralizace povrchu	12.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.4. etapa konsolidace kamenného materiálu	15.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.5. etapa doplnění chybějících částí	14.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.6. etapa sochařské rekonstrukce	0,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.7. etapa barevného sjednocení	11.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	
4.8. závěrečná povrchová úprava	12.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
4.9. zhotovení nového základu	10.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	
4.10. transfer a osazení	18.000,- Kč
(materiál, doprava, práce, režie)	
4.11. restaurátorská zpráva a fotodokumentace	10.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	

Celková cena za restaurování památky 147.000,- Kč bez DPH

Celková cena s DPH 15% (22.050,- Kč) 169.050,- Kč*

(dojde-li ke změně sazby DPH, bude účtována sazba aktuální)

* v případě zajištění betonového základu ze strany investora nebude tato položka účtována

* veškeré údaje obsažené v restaurátorském záměru, návrhu k restaurování i finanční nabídce podléhají zákonu č. 121/2000 Sb. O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změnách některých zákonů, tzv. autorskému zákonu

V Ostravě 18.11.2013

5. FINANČNÍ ROZVAHA-VARIANTA B (včetně soch. rekonstrukce)

5.1. transfer	16.000,- Kč
(práce, doprava, režie)	
5.2. etapa čištění	29.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.3. etapa neutralizace povrchu	12.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.4. etapa konsolidace kamenného materiálu	15.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.5. etapa doplnění chybějících částí	14.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.6. etapa sochařské rekonstrukce	70.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.7. etapa barevného sjednocení	11.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	
5.8. závěrečná povrchová úprava	12.000,- Kč
(materiál, práce, ochranné pracovní pomůcky, režie)	
5.9. zhotovení nového základu	10.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	
5.10. transfer a osazení	18.000,- Kč
(materiál, doprava, práce, režie)	
5.11. restaurátorská zpráva a fotodokumentace	10.000,- Kč
(materiál, práce, režie)	

Celková cena za restaurování památky 217.000,- Kč bez DPH

Celková cena s DPH 15% (32.550,- Kč) 249.550,- Kč*

(dojde-li ke změně sazby DPH, bude účtována sazba aktuální)

* v případě zajištění betonového základu ze strany investora nebude tato položka účtována

* veškeré údaje obsažené v restaurátorském záměru, návrhu k restaurování i finanční nabídce podléhají zákonu č. 121/2000 Sb. O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změnách některých zákonů, tzv. autorskému zákonu

V Ostravě 18.11.2013

SOUČASNÝ STAV

Nahoře dobře patrné znečištění památky a odlomená chodidla ukřižovaného Krista, dole trnož kříže s římsou, patrné nalezené fragmenty i kovové čepy po obou sochách

SOUČASNÝ STAV,

Nahoře trnož kříže s římsou, patrné nalezené fragmenty i kovové čepy po obou sochách,
dole zřetelný německý nápis